

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XVIII. De Obligatione restitutionis ex neglecto penso Canonico orta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

fare domino: id enim suæ nequitiae debebit ascribere.
 32 Denique quod probationem negativam concernit, videntur adversarii immerito obligationem probandi in auctores volentes rem domino restituendam esse, conijcere, cum illis potius incumbat hoc onus; certum enim est quod quælibet res à momento, quo cognoscitur esse alterius, huic debeat restitui; & dominus eandem à quolibet possessore vindicare possit, si hoc jus possessor non possit elidere; si nulla sufficiens ratio excuset: ergo adversarii debent probare sufficientem rationem elidendi hoc jus, & non reddendi rem domino, etiamsi pro-

babilissimum adsit periculum, ne ad hunc omnino non redeat, ad futuram in casu, quo possessor aliàs non posset recuperare pretium, cujus damnum jam passus fuit. Præsertim cum certum omnibus sit, à possessore hanc jacturam subeundam esse, si ipse dominus rem hanc expetiverit, & pretium à sure recuperari nequeat.

Videtur itaque omnibus perpen- 33
 sis sententia abnegans possessori facultatem reddendi rem alienam de novo furi probabilior opposita quæ tamen cum sit à ratione & ab auctoritate etiam multum probabilis, eidem conformiter operari poterimus.

C A S U S XVIII.

De obligatione restitutionis ex neglecto penso canonico orta.

Titus Beneficiatus peracto itinere diurno ubi ad hospitem diverterat, advertit se in itinere suum breviarium Romanum amisisse: mittit igitur ad Parochum illius loci, ut breviarium sibi submittat: verum cum Parochus esset ex ordine Divi Patriarchæ Benedicti submissum ab hoc fuerat Titio breviarium à Romano multum diversum, quo scilicet Religiosi ex prædicto ordine celeberrimo uti solent. Ubi itaque submissum lustrasset Titius, & diversum à Romano agnovisset, recitationem breviarii pro illo die omnino dissimulavit, angustem postea animo cepit, utrum non ex hoc ad restitutionem fructuum illi diei correspondentium sit obligatus? huic dubio ut satisfaciat.

Q. 1. An Titius in his circumstantiis fuerit obligatus ad recitandum breviarium à Romano multum diversum?

Q. 2. Num excusatus à matutino ac laudibus teneatur ad horas minores?

Ff 2

Q. 3.

Q. 3. Si quis memoria quasi teneret solos psalmos aliquarum vel omnium horarum, num eos teneatur recitare?

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

An Titius in his circumstantiis fuerit obligatus ad recitandum breviarium à Romano multum diversum?

1. Videtur dari hec obligatio, quod hac ratione impleatur preceptum quoad substantiam.
2. Et quia Religiosus D. Benedicti privatim recitans Romanum satisfacit.
3. Nec non ad abstinentiam etiam à carnibus obligatur, cui die esuriali secunda refectio est permessa.
4. Alii auctores non agnoscunt hanc obligationem.
5. Inmixti Bullæ Pij. V.
6. Et quod carens Romano non debeat recitare Breviarium Francisci Quignoni.
7. Insuper exceptio firmet regulam in oppositum.
8. Nemo etiam teneatur uti privilegio.
9. Satisfit primæ rationi sententiæ obligantis Titium.
10. Juxta multos Religiosus ex ordine Benedicti non satisfaceret recitando Romanum.
11. Preceptum de breviario Romano recitando non est duplex.

§. II.

Resolvitur secundum quæsitum.

Num excusatus à Matutino, & Laudibus, teneatur ad horas minores?

12. Potens recitare horas minores, ad has obligatur, licet matutinum & laudes dicere nequeat.
13. Materia contractæ obligationis est subinde dividua, subinde individua.
14. Preceptum pensæ canonici est circa materiam dividuam.
15. In Preceptis individuis obligatio ad Partem est distincta ab obligatione ad totum.
16. Non semper major pars trahit minorem.
17. Obligatio ad horas minores datur ob preceptum dividuum recitandi breviarium.
18. Non omittens totum breviarium virtualiter multiplex peccatum committat.
19. Memoriter callens horas ad has est obligatus.
20. Quandoque uti privilegio teneamur.
21. Cecus à recitatione breviarii quandoque excusetur.

§. III.

Resolvitur tertium quaesitum.

*Si quis memoriâ quasi teneret solos Psalmos aliquarum,
vel omnium horarum, num eos teneatur
recitare?*

22. Varietas questionis, exponitur.
23. Sz4. Duplex variorum Authorum circa hoc punctum opinio refertur.
25. Quid circa matutinum in officio feriali sit tenendum.
26. Non potens recitare matutinum obligatur tamen ad laudes.
27. Ad quid obligetur callens solos psalmos in laudibus.
28. Quid circa parvas horas.
29. 30. 31. Satisfit objectionibus.

§. IV.

Datur ultima resolutio propositi casus.

Ex praemissis tribus resolutionibus quid Titio faciendum, eruitur?

EX lateranensi sub Leone X. celebrato sess. 9. §. statuimus constat beneficiatum qui elapsis sexprimis mensibus à consecutione sui beneficii sine legitimo impedimento officium divinum recitare omiserit, fructus pro tempore, quo illud non recitaverat, suos nequaquam facere. Huic Decreto accessit constitutio Pij V. quae incipit: *ex proximo lateranensi*: edita 12. Kalendas Octobris. 1571. in hac statuitur, ut horas omnes canonicas uno vel pluribus diebus intermittens, omnes beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur; qui verò matutinum tantum, dimidiam: qui ceteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem sumptuum ejus diei amittant.

Ut itaque Titium nostrum ad restitutionem fructuum obligemus, vel ab ista deobligemus, necessario examinandum erit, utrum culpabiliter totum breviarium, vel aliquot hujus horas omiserit: quod totum cum dependeat ex eo, utrum non habens ad manus Romanum obligetur ad aliorum formulas à Romano multum diversas; hæc modo quaestio bene tractanda veniet, uti etiam sequentes duæ antea insinuatæ, cum sæpius evenire possit, ut impeditus ab aliquibus dicendis reliquas tamen horas recitare possit, hinc jure merito non levè dubium exoritur, qualis in ejusmodi circumstantiis obligatio ad dicendas similes horas Beneficiatis incumbat, sit itaque

Resolvitur primum quæsitum.

An Titius in his circumstantiis fuerit obligatus ad breviarium à Romano multum diversum?

Obligatum in hoc casu Titium esse ad submissum breviarium S. Benedicti defendunt Diana p. 9. trañ. 9. R. 25. Escobar. Creus & Busenbaum l. 4. c. 2. dub. 2. art. 3. n. 4. Rationes, quibus moventur, sunt sequentes: prima ait Creusers in *Regulam D. Francisci cap. 3. sect. 1.* quilibet sacerdos obligatur primum ad officium divinum, quali in genere acceptum: secundario autem ad modum ejus: si ergo posterior non possunt implere, possunt autem primum, & tamen non implent, peccabunt. Confirmatur: communiter tenetur, satisfactorum suæ obligationi, ita ut non graviter peccaturus sit, qui vi Directorii deberet dicere de feria, omisso tamen isto breviario recitat aliud brevius de aliquo martyre; & hoc ideo permissum agnoscitur, quia primario & quoad substantiam præcipitur breviarium in genere, secundario autem hic determinatus modus: ergo verum est, quod præceptum istud primario præcipiat breviarium quoad substantiam, secundario autem hanc determinatam formam.

Confirmatur secundò, si aliquis vovit se velle nudis pedibus ire Lauretum, etiamsi nequeat implere hoc votum quo ad modum, nudis scilicet pedibus, erit is tamen

obligatus quoad substantiam, & equo vel curru vehi: ergo etiam idem dicendum erit de nostro casu. Probatur conf. ideo prius debet fieri, quia datur duplex obligatio, una quoad substantiam, quæ est ipsa peregrinatio, & altera quoad modum eundi nudis pedibus, & præterea substantia potest impleri, licet nequeat modus, atqui hæc omnia dantur etiam in nostro casu: ergo &c.

Secunda ratio est ista. Religio-² sus S. Benedicti non obstante, quod obligetur ad breviarium sui ordinis, potest tamen recitare Romanum, & hoc recitando satisfacit: ergo etiam obligatus ad Romanum recitando alterius ordinis breviarium satisfaciet.

Tertia ratio: præceptum Jejunii obligat ad abstinentiam carnum, etiamsi quis nequeat implere abstinentiam à duplici refectione, eo quod illud sit virtualiter duplex: ergo si etiam istud est virtualiter duplex, pariter obligabit ad unum, licet non obliget ad alterum. Atqui est duplex: probatur subs. imperat simul substantiam scilicet breviarium in genere, & ipsum modum, seu determinatam aliquam formam: ergo &c. Probatur ant. communiter respondetur non peccaturum graviter, qui inverso ordine horam post-

posteriores, recitaret antè priorem quia talis non peccaret contra substantiam præcepti licet delinqueret contra modum ab eodem præcepto præscriptum ergo &c. Hactenus primæ sententiæ fundamenta audivimus.

4 Oppositam tamen tuentur Suarez Tom. 2. de Relig. l. 4. c. 23. Oliverius, Bonartius, Palao Disp. 2. pu. 2. P. Gobat. de horis canon. à num. 603. Caramuel in quantum negat Benedictinum carentem suo breviario teneri ad Romanum recitandum. Fundamentum horum auctorum innititur Bullæ Pii V. ubi Pontifex expressis verbis asserit: *Neminem ex iis, quibus hoc dicendi, psallendique munus necessariò impostum est, nisi hac formula satisfacere posse.*

5 Hac dispositione Pontificia supposita sententia deobligans Titium à recitando breviario Benedictinorum ita probatur: si Titius noster neque breviarium Romanum, neque aliud quodcunque demum ad manus haberet, non foret ille obligatus ad recitandum v. g. officium minus B. V. ergo neque erit obligatus ad recitandum officium Benedictinorum. Probatur conf. ideo in casu antecedentis non est obligatus ad recitandum v. g. officium minus B. V. vel psalmos penitentiales, quia hæc recitando non satisfacit suæ obligationi: atqui etiam non satisfacit recitando breviarium aliud quam Romanum: ergo &c. probatur m. allatis verbis ex Bulla Pii V. asseritur, *neminem nisi hac formula*

Romanâ satisfacere posse. Ergo &c. Conf. etiam ante hanc editionem Pii V. ex dispositione juris antiqui, quilibet sacerdos probante & evincente Suarezio loco citato ita erat alligatus recitationi & ritui proprii breviarii, ut alligatus Benedictino non satisfaceret recitando alterius ecclesiæ breviarium: ergo si jure novo sacerdotes alligentur ritui romano, nisi jam ante ducentos annos habuerint usum alterius formulæ, non poterint satisfacere, nisi reciterint sub formula Romana.

6 Probatur eadem sententia secundo. Demus, Titio non aliud breviarium ad manum esse, nisi compilatum à Cardinali Francisco Quignonio: Titius sine dubio non obligaretur ad hoc recitandum: ergo neque obligatus erit ad recitandum Benedictinorum. Probatur conf. ideo ad prius non obligaretur, quia Pius V. expressè illius formulam sustulit: atqui etiam expressè sustulit dicendo: *abolemus quæcunque alia breviaria, omnemque illorum usum de omnibus orbis & Ecclesiæ locis: ergo &c.*

7 Confirmatur. Est commune jurisperitorum adagium: quòd exceptio firmet regulam in oppositum: cum ergo Pontifex ab onere recitandi breviarium Romanum exceperit solos illos, qui certam formulam habeant jam ultra ducentos annos, ista exceptio firmat regulam in oppositum, seu demonstrat, omnes cæteros non habentes certam formulam jam à ducentis annis, non
satis-

fatisfacturos, nisi recitando Breviarium Romanum. Exceptio scilicet à lege generali strictè & non amplè accipienda est.

8 Probatur tertio, quòd possint Patres Benedictini obligationi recitandi breviarium satisfacere suà formulà videtur esse aliquod peculiare privilegium: atqui nemo tenetur uti privilegio argumento *cap. si de terra: de privilegiis & regula juris in sexto*: ergo nec Titius in nostro casu tenetur ad recitationem breviarii alterius.

Confirmatur: non pauci ex auctoribus judicant, non satisfacturum obligationi suæ, qui etiam semel tantum loco breviarii de feria recitaret aliud de sancto, licet istud non sit notabiliter brevius; plures & serè omnes autem fatentur, commissum in mortale ab illo sacerdote, qui frequenter & per consuetudinem quasi mutaret officium de feria in officium brevius de aliquo sancto: insuper quàm plurimi fatentur, casu, quo aliquis ob quascunquè causas legitimas non posset recitare breviarium longius cujusdam diei, eandem non fore obligatum, ut loco hujus recitaret aliud brevius, eò quòd testantibus P. Stoz: P. Illsing, *tract. 5. Disp. 1. n. 13.* leges positivæ communiter tam rigorosè non obligent, ut eum non possint impleri modo ordinario, uti debeamus extraordinario, quod ipsum agnovit Tamburin. *in Decalog. l. 2. c. 5. n. 18.* asserendo non teneri nos ex ullo præcepto aliud supponere loco of-

fici diurni. Ergo neque in nostro casu erit obligatus Titius ad recitandum breviarium Benedictinorum.

Stabilita in hunc modum posteriorè & deobligante Titium sententia ad solvenda fundamenta adversariorum procedimus. Et ad primum quidem respondetur cum distinctione: quilibet Sacerdos obligatur primum ad officium divinum in genere, secundario autem ad modum, si sub ratione hujusmodi intelligatur etiam formula Romana, Benedictina, Ambrosiana: vel alià quæcunquè; nego aut. si sub hoc modo non comprehendantur istæ diversæ formulæ, sed breviarium ejusdem certæ formulæ Romanæ videlicet de hoc tantum, vel illo sancto aut de feria: conc. ant. & nego conf. quòd scilicet teneatur ad recitationem breviarii alterius, qui nequit determinatè recitare Romanum: ratio est, quia Bulla Pii V. expressè sustulit omnem aliam formam, dicendo, per illam ne utiquam satisfactum iri.

Ex hac ipsa responsione soluta manet omnis vis subjunctæ confirmationis: negatur scilicet paritas inter mutationem officii de feria in officium de sancto; & mutationem formulæ romanæ in Benedictinam: nullibi enim in Bulla quadam expressum legimus, haud quaquam ab illo satisfactum iri, qui obligatus ad dicendum de feria recitaret de sancto, prout tamen sacerdotem non satisfacturum esse in altero casu Pius V. in sua Bulla testatur.

Quod

Quod alteram confirmationem concernit, desumptam ex voto peregrinationem lauretanam promittentis nudis pedibus obeundam: ultro concedimus obligatum hunc esse ad iter equo vel curru faciendum, si nudis pedibus peragere illud nequeat: negamus autem rem pari modo se habere in recitando breviario, eo quod expressè Pontifex declaraverit, nullo alio modo huic obligationi satisfieri posse: prout ipsi etiam adversarii fatebuntur, obligatum non fore ad equo utendum, ut peregrinationem promissam obeat, qui pedes eandem conficere non valeret, casu quo hic cum voveret, expressè addidisset, se pedibus, & nulla alia ratione hoc iter consecutum esse, ita ut alio modo huic obligationi nequitiam satisfieri queat.

10 Nec Majoris efficaciam secunda ratio videtur esse, asserens talem utentem formulam Benedictinam satisfacturum esse, prout satisfaceret Benedictinus recitans breviarium Romanum: Primò enim à multis auctoribus negatur suppositum, quòd Benedictinus recitans Romanum satisfaceret: omnes enim (aunt isti) ante Bullam Pii V. ex jure antiquo erant obligati ad recitandum suæ Ecclesiæ vel ordinis Breviarium ita, ut recitando alterius Ec-

clesiæ Breviarium nequitiam satisfacerent: ergo qui vi Bullæ Pii V. non sunt exempti à recitando breviario sui ordinis, adhuc tenebuntur antiquo jure: atqui Patres Benedictini non fuerunt exempti à memorata Bulla Pii V. ergo recitando Romanum non satisfacerent, sed ex dispositione juris antiqui recitare debent suum proprium. Ita illum Palao, Suarez &c. Dein transmissio antecedente, negatur conf. Benedictinus enim recitans Romanum accommodaret se Breviario Ecclesiæ Romanæ, hoc est, Matris universalis, ac omnium, & ponitur, quòd ex permissione Pontificis talis se possit privatim eidem accommodare: in nostro autem casu accommodaret se Titius Ecclesiæ particulari, & cui se accommodare, à Pontifice prohibitum fuit: ergo &c.

Denique Tertia ratio ex eo non 11 urget, quia præceptum, Breviarium Romanum imperans, nequitiam est duplex, ita ut secundum unam sui partem præcipiat breviarium aliquod in genere, & secundum alteram breviarium Romanum determinatè: vel si contendas esse duplex, asserimus etiam posterius sub gravi obligatione implendū esse, eo quòd Pontifex expressè dicat, nullo alio breviario, nisi Romano, satisfactum ab aliquo iri.

§. II.

Resolvitur secundum quæsitum.

Num Excusatus à Matrimonio & laudibus recitandis, obligatur ad horas minores?

12 **E**X istis igitur sufficienter constare putamus, Titium nequitiam obligatum

G g

ligatum fuisse ad recitandum breviarium Patrum Benedictinorum; eò quòd hac recitatione obligationi suæ nequiquam satisfecisset. Superest igitur altera quæstio, an scilicet horas minores, quas memoriter callere Titium supponimus, recitare debeat? Circa quòd duo sunt elucidanda; primum utrum aliquis absolutè teneatur ad recitandas horas minores, si nequeat matutinum & laudes, etiam casu, quo ex diurnali, ut vocant, recitare possit minores? Secundo, dato quòd detur obligatio recitandi horas minores, si liber ad manus habeatur, quæstio ulterior esse potest, an non absentia ejusmodi libri sacerdotem excuset, non obstante, quòd memoriter recitare valeat.

Primum ex istis dubium clarè dissolvit damnatio propositionis 54. ab Innocentio undecimo Anno 1679. facta, ita sonantis: *qui non potest recitare matutinum & laudes, potest autem reliquas horas: ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.*

Probatur 2. Qui non potest totum, ad quòd obligatur, implere, tenetur ad partem, quam se posse implere novit, modò sit pars notabilis & intenta à superiore: ergo etiam qui non potest totum breviarium recitare, potest tamen partem notabilem, & intentam à superiore implere, debeat: atqui omnes parvæ horæ simul acceptæ sunt talis pars notabilis & intenta à su-

periore: ergo &c. Primum aut, hujus argumenti probatur: qui potest implere talem partem notabilem, & non impiet; ille est omni causâ excusante ab obligatione illam ponendi destitutus: ergo debet illam ponere: scilicet *qui non potest solvere totum, quòd debet, solvat, quòd potest.* Item *utile per inutile non vitiatur, regula juris in 6.*

Respondent adversarii, argumento isto manifestè nimium probari: sequeretur enim primò; illum qui non potest pergere Romam, quo ex voto tenetur se conferre, interea tamen valet pergere Mantuam, obligatum nihilominus esse, ut huc se conferat: item jentaculum non posse sumi ab eo mane, qui prævidet se à prandio necessariò duplicem refectionem sumpturum esse, quòd tamen utrumque falsum esse, nemo est, qui neget.

Verùm hæc obiectio facilè poterit solvi, si attendatur, materiam aliquorum præceptorum esse individuam: ita ut commodè ac moraliter dividi non possit, nec in certa parte salvetur ratio, uti & substantia præcepti: aliorum verò materiam esse dividuam, commodè ac moraliter divisibilem; in quantum etiam in certa parte præcepti ratio & intentus à legislatore finis observatur, potestque propterea una pars salva & integra à reliquis separari. Est autem discrimen inter hæc diversi generis præcepta, quòd in materia individua ad nullam partem teneatur, qui non po-

test

test vel non tenetur implere totum: in materia verò dividua obligatio maneat ad implendam partem, etiam si nequeat vel non debeat impleri totum: cum igitur prioris generis totis annumeretur obligatio jejunandi; item peregrinandi ex voto Romam usque, non est mirum, impossibili reddita observatione totius non amplius remanere ullam obligationem ad partem: ex opposito cum recitatio breviarii sit materia dividua, licet aliquis nequeat recitare matutinum, & laudes, non tamen is excusatus erit à cæteris horis.

14 Superest igitur modò difficultas, ut probemus, præceptum istud quoad omnes horas esse de re dividua; quod ostensum nobis sufficienter videtur ex ipsa superius rejecta propositione, quæ docebat, ad nihil teneri, qui non potest recitare matutinum & laudes, licet possit cæteras horas: si enim hoc præceptum esset de re individua, qui non posset recitare matutinum & laudes, non teneretur ad aliquam partem: atqui juxta decisionem Pontificis tenetur talis ad recitationem matutini & laudum: ergo illud præceptum non est de materia individua. Probatur M. licet adversarij ponerent matutinum & laudes non esse majorem partem breviarii, quæ omnia post se traheret minorem, cæteras scilicet horas minores; nihilominus non maneret ulla obligatio ad recitandas horas minores: probatur aut, in materia individua, non attenditur ad hoc,

utrum detur potentia implendi majorem partem, ut hæc trahat ad se minorem; sed spectatur, an recitata parte possibili censeatur integrè ac moraliter tali præcepto individuo satisfactum: sed recitatis horis minoribus, & non recitato matutino cum laudibus non esset integrè, ac moraliter satisfactum præcepto recitandi breviarium: ergo ad illas horas minores non foret obligatus; quod cum sit contra voluntatem Pontificis, conficitur ejusmodi præceptum non esse individuum. addo vi hujus præcepti individui tenemur ad illud solum, quo impleto moraliter, ac integrè explevimus istud præceptum: atqui non censemur integrè ac moraliter implevisse, nisi recitaverimus etiam completorium: ergo etiam obligabimur ad recitandum completorium, ut integrè ac moraliter impleamus: atqui ex hoc sequeretur juxta adversarios, non potentem recitare completorium non esse obligatum ad recitandas reliquas horas. Probatur sequela qui non potest implere integrè ac moraliter præceptum aliquod individuum, juxta adversarios ad nullam partem est obligatus: atqui non potens recitare completorium nequit juxta dicta implere integrè ac moraliter præceptum: ergo non tenetur ad reliquas horas: quod tamen cuilibet consideranti videtur esse falsum. Manet igitur, Præceptum recitandi omnes horas non esse individuum quid, sed de materia dividua, saltem si horæ qua-

libet ad ceteras horas, non autem ad partes, hoc est, psalmos, capitula ac antiphonas, quas in se continent singulae horae, comparentur. 3° id. præceptum est de materia dividua, quando materia habet quidem plures partes inter se connexas, quæ tamen à se invicem non pendeant: atqui recitatio horarum parvarum non pender à recitatione matutini cum laudibus: ergo est de materia dividua.

4°: quando constat dari obligationem aliquid faciendi, ut à tali obligatione me eximam, mihi incumbit probatio, & quamdiu non certum est, me esse exemptum, manebo obligatus: ergo cum certum sit me obligatum absolute esse ad recitandas omnes horas, ut me judicem esse exemptum in certo casu, necessarium est, me esse certum, quod sim exemptus, mihi que hoc probandum erit: cum igitur non possim hanc exemptionem aliter probare, nisi supponam præceptum hoc esse de materia individua, ideo mihi incumbit probatio: ergo adversarii debebunt probare, non autem onus probandi in oppositam sententiam rejicere. Confirmatur: demus, obligatum ad solvendum Titio centum florenos non posse solvere, nisi 25. si ille vellet se exemptum ab obligatione solvendi 25. præterdens obligationem solvendi centum esse indivisibilem, deberet ipse probare hanc indivisibilitatem: ergo etiam in nostro casu.

¶ Dices cum adversariis, obligatio-

nem ad partem non esse distinctam ab obligatione ad totum: ergo ubi non datur obligatio ad totum, neque dabitur ad partem: probant, ant. si esset distincta, essent etiam præcepta distincta: hæc non sunt: ergo &c. R. dist. ant. obligatio ad partem non est distincta ab obligatione ad totum in præceptis individuis: con. in dividuis; subdist. non est adæquatè distincta, con. non est inadæquatè: nego & affirmo præceptum illud esse virtualiter septuplex.

Dices 2. Major pars trahit minorem: argum: *Leg. 19. ff. ad municipalem: § cap. 1. de his, que sunt à majore parte capituli*: atqui matutinum cum laudibus sunt major pars: ergo trahunt post se minorem. R. ut supra in præceptis individuis: transeat: in præceptis dividuis nego: cum quælibet hora sit per se aliquod totum singulariter præceptum, hinc licet comparare ad matutinum & laudes, sunt aliquid minus, non tamen trahentur à majore hac parte. Urgebis: argumento *Legis 19. ff. ad municipalem*: dicitur, quod *Major pars curiæ efficit, pro eo habetur ac si omnes egerint*. Similia habentur in *cap. 1. de his, que sunt à majore parte capituli*: ergo major pars trahit minorem. R. cum distinctione: trahit in casibus expressis in citatis legibus, con. in aliis casibus: negatur. Ideo enim in casu cit. legum minor pars debet sequi majorem & saniores; quia hujus pars major censetur magis sana, & prudent-

prudentior, quàm opposita minor, item melior Ecclesie, ut expressè indicatur in dicto cap.

¶ Dices 3. Qui non potest recitare matutinum & laudes, licet recitet horas reliquas, nunquam potest dici recitasse breviarium; cum hoc essentialiter involvat matutinum: ergo non tenebitur ad recitandas horas minores: probatur conf: obligatio ad horas minores in tantum datur, in quantum talis sacerdos est obligatus ad recitandum absolute breviarium, & hoc recitare nequit sine recitatis horis minoribus: ergo si etiam recitatis horis minoribus non poterit recitare breviarium, non obligabitur ad horas minores: Confirmatur. Si ego exstructionem altaris meis sumptibus vovi, & quia prævidi ad hunc finem etiam necessarias esse aliquas statuas, etiam harum confectioem promisi; tunc licet etiam possem procurare confectioem statuarum, non tamen ad hoc ero obligatus, si absolute non possem procurare confectioem integri altaris: ergo etiam in nostro casu, si non possem recitare breviarium, licet recitem horas minores, non tamen ero ad has recitandas obligatus: R. transf. ant. neg. conf. in probat. dist. ant. obligatio ad recitandas horas minores in tantum datur, in quantum datur obligatio ad recitandum breviarium, inducta per præceptum virtualiter multiplex, aut versans circa materiam dividuam; conc: inducta per præceptum simplex & versans circa

materiam individuam, negantur ant. & conf. ex qua distinctione etiam responsio ad subiectam confirmationem, ac disparitas defumitur: confectio enim statuarum à vovente solummodo fuit promissa, in quantum intendit simpliciter confectioem altaris, & hoc præviderat non conficiendum absque statuis: hoc autem non procedit in casu & obligatione minorum horarum.

¶ Dices 4to: vel ommissio totius breviarii est unicum duntaxat peccatum vel multiplex? si est unicum: præceptum non est virtualiter multiplex: probatur seq. qui violat præceptum virtualiter multiplex, violat reipsa plura præcepta, sed qui committit unicum peccatum, non violat plura præcepta: ergo neque violabit præceptum virtualiter multiplex: R. retorq. in illo, qui die estivali comedit carnes unica tantum vice; vel committit iste unicum peccatum, vel duplex? si unicum, tunc præceptum jejunii non est virtualiter multiplex: quod tamen est falsum. Reponent forsan adversarii comedentem carnes unicum peccatum committere, licet virtualiter duplex præceptum violet, quia non utramque formalitatem, sed unicam duntaxat violat: omittens autem breviarium peccaturum contra omnes septem virtualitates præcepti: ergo si ista dantur, committet plura peccata: R. 2. à tali penitente sufficienter suam negligentiam explicatam fuisse, si dixerit se totum breviarium omisisse. Quòd si autem

tem dixerit aliquot horas, omiserit autem alias; numerum omiffarum horarum in confessionali explicandum esse. Cæterum verosimilius nobis videtur, omiffione totius breviarii æquivalenter multiplex in aliquo saltem sensu peccatum commissum fuisse.

19 Superest modò, ut concludamus, talem sacerdotem, si memoriã illos psalmos & horas parvas calleat, obligatum esse, ut illas memoriter recitet: si enim ejusmodi sacerdotes non habet impotentiam phisicam ad recitandas horas parvas, tenebitur illas recitare; atqui non habet impotentiam phisicam: eo ipso quòd illas possit memoriter recitare: ergo &c.

20 Neque Dicas, neminem teneri uti privilegio, sed præstantem istam memoriã esse aliquod privilegium, ergo neminem teneri illã uti: R.

enim dist. M. privilegio nemo cogitur uti, si hoc privilegio tollatur duntaxat impedimentum obligationis aliunde jam imposita; nego M. si sit aliud privilegium con. M. & sic distincta m. n. conf. ponamus Cajum habere privilegium, ut non subiaceat interdicto, cui est communitas subdita: ille tenebitur uti hoc privilegio, & die festo audire missam.

21 Quòd si dicas, cæcum esse absolute hoc onere exemptum per se, quòd autem teneat memoriter, esse per accidens: nihil autem per accidens tollere id, quod est per se: ergo &c. R. Dist. primum membrum: cæcus est per se & absolute exemptus, si habeat nullum aliud medium recitandi, con. si habeat, negatur. Carens enim breviario tenetur recitare, si alius eidem illud mutuum dederit.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An memoriã tenens quasi solos psalmos aliquorum, vel omnium horarum, ad has recitandas obligetur?

22 **R**esolutio tertii dubii in vario sensu potest institui: vel enim ponitur casus de solo matutino, an scilicet non potens recitare lectiones, teneatur ad recitandos psalmos: secundò de matutino & laudibus, quæ videntur unam horam constituere, an excusatus à matutino teneatur nihilominus dicere laudes, si has sciat integrè memoriter. Ter-

tiò quid faciendum, si tantum psalmos laudum sciret, non autem antiphonas, atque responsoria cum ipsa oratione. 4tò moveri potest quæstio circa horas parvas, an potens recitare solos psalmos, hymnum, Antiphonas (supponimus enim vix possibile, ut aliquis sciat memoriter psalmos horæ parvæ, quin sciat etiam hymnum, ac antiphonam

phonam saltem in officiis de communi sanctorum) non autem calens responsoria, capitulum, & orationem, teneatur illos psalmos recitare?

23 Datur igitur circa dubium istud duplex sententia: una Palai, Filiucii & aliorum liberantium sacerdotum ab obligatione recitandi psalmos matutini, si iste non possit recitare Lectiones. Similiter in horis parvis asserunt, non teneri ad recitandos solos psalmos, si reliqua ad talem horam requisita nesciat. Ratio illorum est, quælibet hora præcipitur, ut aliquid indivisibile: ergo quando non possum hoc indivisibile moraliter integrè præstare, neque teneor ad partem præstandam: hoc enim cuilibet indivisibili præcepto proprium est; ut patet in promissa peregrinatione, constructione altaris &c. subsumunt: atqui non possum hoc præstare moraliter, ac integrè, si solos psalmos, non autem capitulum, hymnum, & orationem recitare possum: ergo in hoc casu non teneor ad psalmos: ant. subsumpti probant: quælibet hora qua talis componitur ex pluribus partibus heterogeneis, seu diversæ rationis, ex quibus idem totum resultat: cum igitur lectiones, capitula, & oratio sint pars primaria in hoc toto, illis ablatis non censetur integrè, ac moraliter positum ipsum totum. Ergo &c.

24 Altera è contrario opposita sententia defendit, modò possit dici aliqua pars notabilis certæ cujusdam

horæ, ita ut potens recitare totum officium, si eandem partem omittet, peccaret mortaliter, sacerdotem ad talem partem notabilem dicendam obstrictum manere; quam ipsam tamen partem notabilem si dicere nequeat, omitti eandem posse etiam absque veniali peccato: licet hæc omisio neutiquam absque veniali possit fieri, si potens recitare integram horam, eandem omittet. Hanc sententiam tenent, Bussenbaum, Bonacina, Layman, Illfung cum aliis. Fundant se isti in hoc: finis intentus per horas dicendas tum simul tum seorsim acceptas est laus Dei: ergo non poterit licetè omitti illa pars matutini vel alterius horæ, quæ est nimis notabilis, valde æstimabilis, ac multum conducens ad laudem Dei, per illam horam recitandam obtinibilem; licet cætera non possint dici: subsumunt: atqui omnes psalmi integri matutini sunt talis pars notabilis: ergo &c.

Ut igitur veniamus ad primum: 25 matutinum vel est de feriâ, vel continet novem lectiones: si de matutino officii serialis agatur, videmus ibidem dari semper duodecim psalmos, qui sua quantitate multum superant tres lectiones, quas aliquis memoriter recitare nescit: ergo ob impotentiam recitandi lectiones, non videtur aliquis excusandus à recitatione psalmorum ob rationem à secunda sententia allatam: quòd si autem hoc concedatur, idem poterit, ac debet dici de altero

tero

tero officio novem lectionum: probatur; priore concesso ruit fundamentum primæ sententiæ. Ideo enim non teneretur aliquis in officio novem lectionum recitare solos psalmos, quia hora quælibet est indivisibiliter præcepta: sed hoc est falsum, si in seriali officio teneretur aliquis ad solos psalmos duodecim: ergo &c. 2dò si quælibet hora est ita indivisibiliter præcepta, & non potens implere illa, quæ requiruntur ad integram horam; non obligatur ad ceteros psalmos, sequeretur, quòd in officio Paschali sciens memoriter psalmos laudum & reliquarum horarum, non tamen orationem, deobligaretur à recitandis psalmis: hoc videtur esse nimum: primò, quia hac ratione pars minima traheret ad se majorem. 2dò quia moraliter, ac integrè censetur talis, implevisse hanc horam

26 Secundum quod attinet, qui nequit dicere matutinum, censetur obligatus ad laudes, tum ob rationem pro prioris quesiti responsione aliam, tum quia laudes & matutinum, eò quòd separentur à se invicem, hinc non sint una materia individua: quòd ipsum de tribus nocturnis ex praxi Ecclesiæ separari solitis, & hinc speciem diversarum horarum constituentibus, dicendum erit.

27 Quia autem casus poni potest, in quo aliquis solos psalmos, non autem reliqua memoriter sciat, ideo respondemus, in officio Paschali & triduo ultimo ante Pascha, quem-

libet talem ad illos dicendos fore obligatum, eò quòd reliqua omitte-
tens videatur adhuc moraliter, ac integrè perfolvisse tales laudes. Si autem loquamur de laudibus aliorum officiorum, attendendum, an illa materia, quam memoriter recitare potest, adequet quantitatem, quam potens implere, & non implens peccaret mortaliter: quòd si ista quantitas integrè, ac moraliter adequetur, omittens recitare peccaret graviter: non autem ex opposito. Si autem absolute scire desideras, quænam quantitas omi-
ssa sufficiat ad mortale. Respondeo cum Illung, Bonacin, Lessio, Tiberio, eam talem esse, quæ adequat integram aliquam horam parvam, cum igitur psalmi cum hymno *Benedictus* videantur nobis adæquare parvam horam, ideo illos omittens nostrò iudiciò graviter peccaret.

Progredimur nunc igitur ad parvas horas; videtur in isto nulla superesse difficultas, in officio Paschali & triduo præcedentis; eò quòd ibidem nullum adsit capitulum, aut hymnus: ergo etiam omi-
ssa oratione integrè, ac moraliter satisfaciet: ergo etiam in principiis sententiæ oppositæ erit obligatus, uti & in nostris. Quòd attinet cetera officia, præctice loquendo, qui scit omnes psalmos alicujus horæ memoriter, sciet etiam initium, uti & hymnum, atque à potiori etiam antiphonas saltem communes, nec non capitulum & responsoria saltem

si officium sit novem lectionum; ergo omisso solius orationis, aut etiam capituli erit omisso partis adeo exiguae, ut nihilominus moraliter ac integrè censeatur implevisse substantiam, qui reliqua recitaverit: quòd si autem nesciret capitulum horæ, uti & responsoria & orationem, ad recitandos psalmos juxta Laymanum & Illung non teneretur, quia non posset moraliter ac integrè implere quantitatem, sub peccato gravi potenti recitare præscriptam.

29 Objicies 1. quælibet parva hora præcipitur ut materia individua: ergo si non potest impleri tota una cum oratione, non erit ad aliquid illius horæ dicendum obligatio: R. dist. conf. si non potest moraliter tota, ac integrè impleri, non erit obligatus: con. si hoc possit: negatur. vel ergo non potens dicere orationem censeatur adhuc implere totam horam integrè ac moraliter: & tunc debet: vel non implet integrè moraliter: & tunc etiam juxta nos non obligabitur.

30 Obj. 2. si Sciens psalmos & unam horam teneretur ad hanc dicendam, tunc ideo, quia quælibet seorsim accepta hora est dividua, & suo modo integra materia alicujus virtualitatis præcepti multiplicis, quod jubet recitare breviarium: sed hoc non potest probari. R. n. m.

& ratio est, quia in singulis horis dividuis servatur ratio & substantia orationis & horæ canonice: ex parte altera nulla ratio, nulla declaratio, aut dispositio legis adest, ex qua probetur, quòd omnes parvæ horæ præcipiantur præcisè collectivè ut materia individua; sicut enim omnes horæ tum majores tum minores non præcipiuntur collectivè; ita præsumi potest, nec horas parvas præcipi collectivè, præsertim cum ex praxi Ecclesiæ diversis temporibus recitandæ sint.

Objicies 3. ponamus Petrum ex 31 voto obligatum esse sub levi ad recitandam quolibet die salutationem angelicam in honorem B. V. 2dò: in honorem S. Petri ad dandum osculum unum terræ: 3tò ad dandum pauperi crucigerum: si Petrus omnia ista vota transgrediatur, committet plura peccata venialia, opposita pluribus legibus sub veniali obligantibus; ergo pariter, qui omittit omnes horas parvas, committet duntaxat plura venialia, & nullum mortale. probatur: talis peccat contra plures leges, quarum quælibet non obligat sub mortali: ergo instar prioris casus, committet plura venialia. R. negando suppositum, quòd lex præcipiens unam horam non obliget sub gravi: ergo si violat istas plures leges. Committet plura mortalia.

§. IV.

Datur ultima resolutio propositi Casus

32 **R**esolutis tribus, quas examinandas nobis proposuimus, questionibus,

H h

tionibus,

stionibus, facilis erit responsio ad dubium à nostro beneficiato propositum, num scilicet fructus illi diei correspondentes teneatur restituere. Nam cum juxta dicta obligatus ad Romanum, si hoc careat, ad aliud à Romano multum diversum nequaquam sit obligatus, casu, quo Titiusprehenderit submissum sibi breviarium à Romano multum discedere, neque laudes, ac ceteras horas minores memoriter tenuerit, aut ex breviario submisso aut ex alio quodam diurnali colligere potuerit; ab omni utique restitutione immunis erit, eò quòd breviarium nequaquam culpabiliter omiserit, cum Romanum recitare nequiverit, ad aliud autem multum diversum obligatus non exiterit.

Quòd si autem matutinum & laudes recitare non potuerit, omnes autem, vel aliquas, aut saltem unam horam minorem dicere potens, has tamen omisisset, ad fructus omisissis horis respondentes manebit obligatus, conformiter dictis in resolutione secundi quæsti.

Æquali facilitate ex iis, quæ in tertio §. diximus, eruitur, Num, & in quantum obligetur ad restitutionem, qui partem, non tamen totam horam memoriter retinens, istam dicere omiserit, erit itaque examinandus noster Titius, quoad circumstantias, in quibus tunc se constitutum repererat, & juxta datas hæctenus resolutiones illius dubium dissolvendum.

CASUS XIX.

De Restitutione fructuum ob omisum, vel non debito modo recitatum breviarium.

Caldarinus Canonicus Cathedralis accusat se in confessionali, quòd obligatus ad orandum de feria, Horas recitaverit de sancto. 2. Quòd subinde absque justa causa breviarium interruperit. 3. Quòd aliquoties omittens breviarium aliquem alium pauperem Clericum, qui suas vices in recitatione horarum suppleret, substituerit.

Q. 1. Num Beneficiatus omittens horas fructus suos faciat?

Q. 2. Num omittens in qualibet hora partem levem, teneatur ad restitutionem, si omisssa simul sumpta conficiant quantitatem gravem?

Q. 3. Utrum Beneficiatus curatus omittens pensum Canonicum pro uno die, omnes huic diei pro rata correspondentes fructus teneatur restituere?

Q. 4